

מבעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

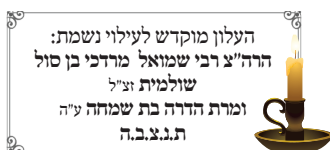
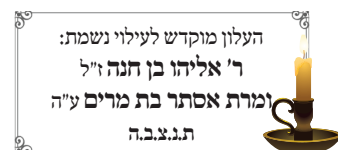
כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו הפץ | כולל שישי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמצאת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

בס"ד

שבוע פרשת שמות

יום א' ט"ז טבת-שבת כ"א טבת תשפ"ו

מסכת זבחים ק"ב-ק"ה

דף ק"ב ע"א

אחד בפנים ואחד בחוץ פטור, והאמר רבי נחמיה שירי הדם שהקריב בחוץ חייב סיפא אתאן לתנא קמא דרבי אלעזר ברבי שמעון, דאמר כוס עושה דחוי לחבירו.

מבואר כי רק לרבי נחמיה מצאנו מציאות שזורק מכוס אחת בפנים יהיה חייב על חבירו בחוץ, מדין שיריים שהקריבם בחוץ, אבל הרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ט הלכה י"ג] פסק מילתא דתימיה, וז"ל, הזורק מקצת מתנות בחוץ חייב, המקבל דם חטאת בכוס אחד נתן ממנו בחוץ וחזר ונתן בפנים חייב על הניתן בחוץ, שהרי כולו ראוי ליקרב בפנים, ואם נתן ממנו בפנים וחזר ונתן בחוץ פטור מפני שהן שירים, אבל אם קבל בשני כוסות, בין שנתן שניהן בחוץ, או אחד בחוץ ואחד בפנים, או אחד בפנים ואחד בחוץ הרי זה חייב.

והשיג הראב"ד, א"א, זה אינו כלום דאחד בפנים ואחד בחוץ בין למ"ד עושה את חבירו דחוי בין למאן דאמר עושה אותו שירים שני לא חזי בפנים. ע"כ. ובאחרונים ניסו ליישב את דעת הרמב"ם, כל אחד בדרכו, ואכמ"ל.

פרק ארבעה עשר

פרת חטאת ששרפה חוץ מגתה.

ורש"י גרס ששחטה, דהיינו שהיתה הוה אמינא שיהיה חייב משום שחוטי חוץ, קמ"ל דלא. אמנם הרמב"ם גרס ששרפה, שהיה עולה על הדעת שאם שרפה שלא במקומה יהיה חייב כמי שהקריב בחוץ, לפיכך השמיענו שאין הדבר כן לפי שנאמר ואל פתח אהל מועד. ע"כ. דהוה אמינא היתה ששריפתה שלא במקומה הוא בהקרבה בחוץ וחייב משום מקריב בחוץ.

חוץ מגיתה.

ומה היא גת זו, ומדוע היה הוה אמינא לומר שדוקא במקום זה תוכשר ובמקום אחר יהיה בה דין שחוטי חוץ או קרבים בחוץ, כתב הרמב"ם [פירוש המשניות], פרת חטאת נקראת פרה אדומה לפי שנאמר בה חטאת היא. ודינה שתשרף על עצים מסודרים כמין גת במקום ששוחטים אותה בהר המשחה, ואם שרפה חוץ למקום ההוא פסולה, ודוגמת המקום הזה לשריפתה כדוגמת העזרה לקרבנות. ולפי שאם יעלה על הדעת שאם שרפה במקום אחר שהוא חייב כמו שהקריב בחוץ הודיע אותנו שאין הדבר כן שנאמר ואל פתח אהל מועד. וכן ברמב"ם בהלכות פרה אדומה אינו מזכיר כלל גת, אלא רק מערכה, וכל ההלכות המוזכרות במשנה בלשון גת מוזכרות ברמב"ם בלשון מערכה.

ורש"י כתב דלשון גת הוא מקום עמוק. וכתבו המפרשים בטעם הדבר שהוא כדי שלא יתפור האפר. והרמב"ם [הלכות פרה אדומה פרק ד' הלכה י"א] כתב וז"ל, שרפה חוץ ממערכה שנשחטה עליה, או שחלקה לשנים ושרפה בשתי מערכות, או ששרף שתיים במערכה אחת פסולה, ואם אחר שנעשית אפר מביא אחרת שורף על גבה ואינו חושש. והראב"ד השיג, א"א כמדומה לי זה האיש העלה בדעתו דברים שאינן, כי הוא סבור גתה ומערכתה שני מקומות הן, ואם תעיין במשנה אינן כן אלא שמרחיבין לה מקום לשריפה כדי להרבות לה עצים ואם שרפה חוץ לאותו מקום פסולה ואותו מקום היה מכוון כנגד הפתח שהוא מקורה שהוא מקום הזאה אבל אין קפידא שתפסל בחוץ למקום שחיתתה. דהיינו שהיה בתוך הגת מקום אף למערכה, ומקום הגת מכוון כנגד הפתח, והוא המקום הקובע. והנה גם לראב"ד י"ל דגרס כהרמב"ם ששרפה חוץ לגיתה, דלדעתו עיר הגת הוא לצורך השריפה ולא לצורך השחיטה.

כולל ומכון ראש פינה:

ומחוסר זמן.

וכיצד יתכן כדבר הזה, והלא מבואר בכמה מקומות בתלמוד שאין קדושה חלה על מחוסר זמן, וכן הקשו תוספות לקמן [ק"י ע"ב ד"ה היתר], ותירצו דאם עבר והקדיש חלה עליו קדושה. אמנם כמה ראשונים [רש"י ותוספות בבכורות כ"א ע"ב] סבירא להו שלא חלה קדושה על מחוסר זמן, ואם כן הדרה קושיא לדוכתה. ויש באחרונים שרצו לחלק בין מחוסר זמן קודם שמונה ימים, דביה ילפינן כנ"ל שלא יועיל הקדשו, לבין אר מחוסרי זמן דלא איירי בהו קרא, ויש להאריך בזה, ויתבאר אי"ה במקומם במסכת בכורות ותמורה.

מחוסר זמן בין בגופו בין בבעליו.

והנה אם שחט קוד שמונה ימים פשוט שאינו חייב על הקרבתו, דאף אם עברו כמה ימים מכל מקום לא נחשב יותר מבן שמונה, אבל כשהוא מחוסר זמן בבעליו ושחטו, יש לדון מה הדין אם הקריבו לאחר שנראו הבעלים, האם לענין הקרבה יחשב ראוי ויתחייב עליו, דאפשר דאזלינן אף בזה אחר זמן השחיטה. כך הסתפק בשפת אמת, וצ"ע.

ועבודה בבכורות.

ו"ל הרמב"ם בפירוש המשניות, בא בקבלה שזה שנאמר וישלח את נערי בני ישראל שהם הבכורות, לפי שהעבודה תמיד לא היתה אלא בבכורות מאדם עד משה רבינו. ע"כ. משמע שלא היתה מציאות עבודה רק בבכורות, וצריך להבין לפי זה איך הקריבו הבל והאבות קרבנות, ויש שרצו לחלק בין סתם מזבח למזבח במקום המקדש, ולפי זה נצטרך לומר שמה שהקריב אברהם אבינו בחר המוריה היה על פי הדיבור, וצ"ע. ועיין לקמן בסוגיא דעבודה בבכורות שנביא המדרש בזה ויתיישב הכל.

ואלמלי דברי הרמב"ם היה נראה לומר בפשיטות שמדובר על קרבנות צבור בלבד, ובאמת לא היתה מציאות כזו רק בעולת סיני, ומיד אחר כך נדחו הבכורות מלהקריב עד לעתיד לבא. אמנם לא מפורש בתורה שניתנה העבודה לכהנים, וכתב הרמב"ם שהוא מדאמרינן בכל מקום שהכהנים הם העובדים.

באו לשילה נאסרו הבמות, ולא היה שם תקרה, אלא בית אבנים בלבד מלמטן והיריעות מלמעלן, והיא היתה מנוחה.

כתב הרמב"ם בפירוש המשניות, הגלגל לא היה בו בית בנוי, אלא היה המשכן עצמו שהיה במדבר. אבל כיון שהלשון באסור הבמות נאמר תלוי במחנה והוא אמרו

אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה, ועשה טעם הדבר למען אשר יביאו בני ישראל את זבחייהם אשר הם זבחים על פני השדה וזה הוא אסור הבמות, הרי עם חסול המחנות וכניסתם לארץ, כלומר ארץ כנען והוא בזמן היותם בגלגל, נסתלק הלאו הזה ונשאר ההיתר שאם רוצה להקריב בכמה מקריב כמו שהיה לפני המשכן, כיון שלא נאסר הדבר אלא במדבר במקום שהיו המחנות, הלא תראה אמרו וקדשים קלים בכל מקום כיון שלא היה שם מחנה מוגדר אלא נתפזרו בני אדם בארץ. ונקרא שילה בית וכך נאמר בכתוב אל בית ה' שלו, וקראו משכן והוא אמרו ויטש משכן שלו, ודבר זה לפי שהיה כמו שאמרנו, ולפי שהיה שם בנין הרי הוא מנוחה לפי שהם נחו ולא היו שם מסעות, וכבר הזהיר ה' מלהקריב בבמות אם היתה שם מנוחה והוא אמרו כי לא באתם עד עתה אל המנוחה. משמע כי כאשר יגיעו אליה נאסר עליהם להקריב בבמות.

וקדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה.

כתב הרמב"ם, וענין בכל הרואה, רוצה לומר כל מקום שעומד ואפילו ברחוק ורואה חלק מן הבית מותר לו לאכול באותו המקום קדשים קלים ומעשר שני, וזה קבלה, ואין ספק שהנביאים אשר ראו אותה הבית עשו כן ולימדוהו, והסמיכו את זה למה שנאמר פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה, אמרו בכל מקום אשר תראה אי אתה מעלה אבל אתה אוכל בכל מקום שאתה רואה. ע"כ. משמע שהוא מדברי קבלה, והפסוקים הם אסמכתא לזה.

וכתב השפת אמת דאם תהיה מציאות שיעמוד בחוץ לארץ ויראה את משכן שילה, לא יוכל לאכול קדשים קלים ומעשר שני, דבעינן שיהיה דוקא בערי ישראל.

באו לירושלים נאסרו הבמות, ולא היה להן היתר, והיא היתה נחלה.

כתב הרמב"ם, כאשר חרב מקדש שילה בעונות אבותינו הקימו אהל מועד שנעשה במדבר בנוב, ואחר כך הזידו על נוב ואז הקימוהו בגבעון, ועמד בנוב וגבעון חמשים ושבע שנים, ובמשך זמן זה היה מותר להקריב בבמות, לפי ששילה היא המנוחה אשר עליה רמז הכתוב, וירושלים היא הנחלה כמו שנבאר וכו', וקרא את ירושלים נחלה בגלל קביעות קדושתה וקיומה לעולם ועליה אמר הנביא ונחלתו לא יעזב, לפי שכבר אמר בתחלת הענין כי ה' בחר את ירושלים לשכינתו ובחר את ישראל לו יתעלה סגולה, ואמר אחר כך כי ה' לא יטוש את האומה הזו אשר בחר לנחלתו ולא אותו המקום אשר בחרו והוא אמרו כי בחר ה' בציון אוה למושב לו, כי יעקב בחר לו י-ה ישראל לסגולתו, כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזב, וכבר באר נצחיות קדושתה ואמר זאת מנוחתי עדי עד.

במאי קמפלגי מר סבר ירד מבול לא"י, ומר סבר לא ירד.

כדי להבין את הסוגיא דלפנינו נקדים להביא את דברי הפרקי דרבי אליעזר [פרק כ"ג] רבי צדוק אומר בעשרה במרחשון נכנסו כל הבריות לתיבה, ובשבעה עשר בו ירדו מימי המבול על הארץ מן השמים שהם מים זכרים, ועלו מימי תהומות שהם מים נקבות ונצמדו אלו עם אלו וגברו להחריב את העולם שנאמר והמים גברו מאד מאד, ונמחו כל היקומים אשר על פני האדמה, שנאמר וימח את כל היקום, חוץ מנח ואשר אתו בתיבה, שנאמר וישאר אך נח, וחוץ מעוג מלך הבשן שישב על עץ אחד תחת סילונית של תיבה, ונשבע לנח ולבניו שיהיה להם עבד עולם. מה עשה נח נקב חור אחד בתיבה והיה מושיט לו מזונו בכל יום ויום, ונשאר גם הוא, שנאמר רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים, חוץ מארץ ישראל שלא ירדה עליה מבול מן השמים אלא נתגלגלו המים מכל הארצות ונכנסו לתיבה שנאמר בן אדם אמור לה את ארץ לא מטהרה היא וכו'.

וכן ברמב"ן [בראשית ה' י"א]. והנה עלה זית טרף בפיה מפשוטו של פסוק זה יראה שלא נעקרו האילנות ולא נמחו במבול, כי לא היה שם נחל שוטף, בעבור כי נתמלא כל העולם מים אבל בכראשית רבה (לג ו) אמרו מהיכן הביאה אותו, רבי לוי אמר, מהר המשחה הביאה אותו דלא טפת ארעא דישראל במיא דמבולא, הוא שהקדוש ברוך הוא אמר ליחזקאל בן אדם אמור לה את ארץ לא מטהרה היא לא גושמה ביום זעם רבי בירי אמר, נפתחו לה שערי גן עדן והביאה אותו:

ומאמרם דלא טפת ארעא דישראל במיא דמבולא, שלא היה עליה גשם המבול, כדכתיב לא גושמה, ולא נפתחו בה מעינות תהום רבה, אבל המים נתפשטו בכל העולם וכסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים, כמו שכתוב מפורש, ואין סביב ארץ ישראל גדר לעכב המים שלא יבאו בה וכך אמרו בפרקי רבי אליעזר, ארץ ישראל לא ירד עליה מי המבול מן השמים אלא נתגלגלו המים מן הארצות ונכנסו לתוכה, שנאמר בן אדם אמור לה והנה לדעת רבי לוי, מפני שלא ירד בארץ ההיא הגשם השוטף ולא נפתחו עליה ארובות השמים, נשארו בה האילנות, ובכל העולם נשברו ונעקרו במבול ומטרות עזו:

ועוד אמרו [בראשית רבה פרשה ל"ג פסקה ד']. ויסכרו מעינות תהום אר"א לרעה (בראשית ח) ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וגו', אבל לטובה ויסכרו מעינות תהום אבל לא כל מעינות, חוץ ממעיני טבריה ואבלונים ומערת פמיי"ס. ע"כ.

ובזוהר [שמות קצ"ו ע"ב], פתח רבי שמעון ואמר, ויאמר ה' אל נח בא אתה וכל ביתך אל התיבה, האי קרא אוקימנא, אבל תא חזי, וכי לא יכיל קודשא בריך הוא לנטרא ליה לנח באתר חד בעלמא, דיהא מבול בכל עלמא, ולא יהא בההוא אתר, כמה דכתיב בגדעון ויהי חורב אל הגזה לבדה, או לנטרא ליה בארעא דישראל, דכתיב בה לא גשמה ביום זעם, דלא נחתו עלה מי טופנא. אלא כיון דמחבלא נחת לעלמא, מאן דלא סגיר גרמיה, ואשתכח קמיה באתגלייא, אתחייב בנפשיה, דאיהו קטיל גרמיה, מנא לן מלוט, דכתיב המלט על נפשך אל תביט אחרך, מאי טעמא אל תביט אחרך, בגין דמחבלא אזיל בתר כתפוי, ואי אהדר רישיה ואסתכל ביה אנפין באנפין, יכיל לנזקא ליה, ועל דא כתיב ויסגור ה' בעדו, דלא יתחזי קמי מחבלא, ולא ישלוט עליה מלאך המות וכו'.

הנה חזינו שמחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש של כת קודמין היא, דלדעת הפרקי דרבי אליעזר לא ירדו הגשמים בארץ ישראל אבל בודאי כוסתה במים, וכך נקט הרמב"ן, ודעת רבי שמעון בזוהר שבאמת לא היו מים בארץ ישראל, ומה שנח לא היה בארץ ישראל בלא לעשות תיבה הוא לפי שהיה מת על ידי מלאכי החבלה שנתנה להם אז הרשות, בבחינת האיסור לצאת מן הבית בזמן מכת בכורות מפני המשחיתים, ולפי זה אנשי ארץ ישראל מתו בשאר מיתות ולא בטביעה.

ובמדרש חזינו שכמה מעיינות נשארו בארץ ישראל מזמן המבול, והם מעיינות תהום רבה, והם חמי טבריה, ומערת פמיי"ס, שהיא מקור הירדן [והיום נקרא בניאס בגלל ההיגוי הישמעאלי], ואך שיש מעיינות רבים בארץ ישראל, וכן מבטיח לנו הכתוב עיינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר, אך אין הם מעיינות תהום רבה, וצריך לומר שמעיינות תהום רבה לא שייך שיפסקו אי פעם, שתהום רבה היא מה שאנו אומרים ומברכים שהבורא עולם רוקע הארץ על המים, רק יש שהמים הבאים משם הם חמים ויש שלא [ויש בנותן טעם להזכיר כי כבר קדחו לעומק כמה וכמה קילומטרים והתברר כי כל פנים כדור הארץ שאנו מתהלכים עליו מלא בכמות בלתי נתפסת של מים, כאמור רוקע הארץ על המים]. אמנם לא ברור אם מאן דאמר זה סבירא ליה שירד המבול בארץ ישראל, או שגם הוא סבירא ליה שלא ירד המבול בארץ ישראל, רק שחילק בין בין ירידת הגשמים לבין בקיעת המעיינות, דגשמים לא ירדו, כלשון הכתוב ולא גושמה ביום זעם, ומי שסיבור שאף מעיינות לא נבקעו בארץ ישראל ידייק לשון הכתוב ארץ לא מטהרה, שלא היתה בה שום טהרה.

ובאמת יש לומר שאלו ואלו דברי אלקים חיים, דהרי יש שתי בחינות במבול, המבול הגשמי שהם שטף המים הזידונים, ושטף מידת הדין המכלה את הכל, כמו שאמר רבי שמעון בזוהר הנ"ל שלפיכך אמר ויסגור ה' בעדו, שלא ינזק על ידי המחבלים הנ"ל. ואמנם בארץ ישראל

לא היה מבול גשמי, אם מצד שלא ירדו הגשמים המכלים הכל ואם מצד שלא נבקעו המעינות וכו', אבל המבול של המשחיתים היה גם היה, ובבחינה זו שניהם לדבר אחד כיונו כדברי רבי שמעון בן זווהר, אמנם מה שכתב הרמב"ן שאין לארץ ישראל גדר לעכב המים, לא קשה, דהיפלא מה' דבר, וכבר בזוהר הנ"ל רמז שהוא מעשה ניסים, ואכמ"ל.

והנה אמרו במדרש [אגדת בראשית פרק ד' פסקא א'], צדקתך כהררי אל רבי שמעון בן יוחאי אומר סרס המקרא צדקתך על משפטך כהררי אל על תהום רבה, האיך, אלא מדד הקב"ה את מי תהום רבה, ותהום שהיה רואה שמימיו מתגברין היה נוטל הר גבוה ונותן על תהום רבה, וכך כל תהום ותהום כבש למעלה מהן הרים כדי שלא יעלו וישטפו את כל העולם. ע"כ. הרי כנ"ל, דלתהום רבה יש מעיינות מיוחדים שלהם פתחים מיוחדים, וצריך לומר דמאן דסבירא ליה דאף המעינות לא הציפו את ארץ ישראל, סבירא ליה שאין בארץ ישראל פתחים של מעיינות תהום רבה, ולכן אף שהכתוב מעיד שנבקעו כל מעיינות תהום רבה, מכל מקום לא הזיק הדבר בארץ ישראל, כי אין כאן ממעינות אלו, וחמי טבריא וכו' י"ל דסבירא ליה דאינם ממעינות תהום רבה.

דאמר רב הסדא ברותחין קלקלו וברותחין נידונו.

יש לומר דכולם נידונו ברותחין מחמת שנידונו על עריות, שהוא חימום הגוף לעבירה, ולכן נידונו בזה אף הנשים. ואף שהיו גם קטנים שודאי עדיין אינם בכלל זה, כבר אמרו חז"ל [תנחומא בראשית פרק י"ב], וירא ה' כי רבה רעת האדם, שנו רבותינו בעון זימה אנדרלמוסיא באה לעולם וספה הטובים והרעים. ע"כ.

והאמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי האי אורזילא וכו'.

והלא יפלא, כי פשוט דכל דברי רבה בר בר חנה במעשיותיו הן דברי משלים, ומה שייך להביא מזה ראייה על מציאות גשמית. וכתב הבן יהודע דנ"ל דכל הנך קושיות דמקשי מן מאמר הנוכר, הוא פלפולא בעלמא משום יגדיל תורה ויאדיר, אך קושיא ממש ליכא, יען דידוע הוא דמאמרי רבה בר בר חנה הנוכרים אינש כפשוטם, ולא ראה ממש מראות אלו, אלא הגאונים ז"ל פירשו שראה כל זה במראה החלום שיש בו רמז על עניינים נסתרים או דברי מוסר, ויש מפרשים שהוא תיקן ויסד דברים אלו בדרך משל וחידה על דברים עמוקים ולא הוה הכי ממש, ואם כן מאי קושיא מהאי, אלא משום יגדיל תורה שקיל וטרי בזה כדי לחדש ולהוליד סברות להחכים התלמידים. ועל זה וכיצא שואלין את האדם ביום הדין פלפלת בחכמה. ע"כ.

אמנם מובן לכל בר דעת דהוא דוחק לבאר כך שקלא וטריא, ויש לבאר יותר בדרך פשוטה, שודאי לא נקט

רבה בר בר חנה את הראם במשלו בכדי, דלא היה אומר שראה זכוב בגודל שכזה ואף לא חתול, אלא נקט בדייקא במשלו את הבריה הגדולה ביותר שהיתה אז, כמו שמעידים חז"ל על מציאות כזו שאינה נתפסת אצלנו בשכל, כמו שאין אנחנו יכולים לשער בדעתנו את דמות הענקים שראו את המרגלים כחגבים, שהוא בגובה עשרות מטרים לפחות, או להבין את דמותו של אדם הראשון לאחר החטא שהיה בגובה מאה אמה [כחמישים עד שישים מטר, בנין של 20 קומות], או אפילו משה רבינו שהיה בגובה עשר אמות [כשש מטר], ועל הראם העידו במדרש [מדרש תהלים מזמור כ"ב] הושיעני מפי אריה ומקרני רמים. אמר רב הונא בר אידי, בשעה שהיה דוד רועה את הצאן, הלך ומצא את הראם ישן במדבר והיה סבור שהוא הר ועלה עליו והיה רועה. ננער הראם ועמד, והיה דוד רכוב עליו, והיה מגיע עד לשמים. באותה השעה אמר דוד, אם אתה מורידני מן הראם הזה אני בונה לך היכל של מאה אמה, בקרן הראם הזה. יש אומרים לאורכו מדדו. ויש אומרים לרחבו מדדו. מה עשה הקב"ה, זימן לו אריה אחד, כיון שראה הראם את האריה נתירא ממנו ורביץ לו מפני שהוא מלך עליו, וירד דוד לארץ. וכיון שראה דוד את האריה, נתירא ממנו. לכך נאמר, הושיעני מפי אריה, כשם שעניתני מקרני ראמים. ע"כ. הרי שהיתה בריה עם קרנים באורך חמישים מטר, או שהיה כך רחבה או ארכה, ודי בזה שהיה נראה כהר. ועוד עדות מחז"ל [בראשית רבה פרשה ל"א פסקא י"ג] בימי רבי חייא בר אבא עלה גורא אחד [של ראם] לא"י ולא הניח אילן עד שעקרו ועשו תענית והתפלל רבי חייא וגעת אמו מן המדבר וירד לקולה. ע"כ. ואף שאין אנו יודעים היכן מקומו של יצור זה, אין אנו יודעים אף על מקומו של אותו אריה עצום הנקרא אריה דבי עילאי, שיש עדות עליו במסכת חולין, ולא דרך משל, ובעיתים האחרונים שבני אדם משוטטים במקומות שלא עבר בהם איש בדורות הקודמים, מוצאים בעלי חיים ענקיים שלא ידעו על קיומם [ואם השבו שהנחש הארוך ביותר הוא של חמש עשרה מטר, לא מוזמן נלכד אחד כזה באורך כארבעים וחמישה מטרים], וד"ל. אמנם כל פרטי דבריו של רבה בר בר חנה הם משל, אבל מכל מקום לפי דבריו אין תיבה רגילה יכולה להכיל יצור כזה, וזו כוונת הגמרא בקושייתה, ולא שהקושיא היא שהתיבה קטנה יותר מהר תבור.

דף קי"ג ע"ב

לא קשיא כאן קודם וידוי, כאן לאחר וידוי.

ולפי זה כל זמן שלא הגריל יהיה חייב משום שחוטאי חוץ כיון ששניהם ראויים לקרבן ולפתח אוהל מועד, ולאחר הגרלה פטור על המשתלח משום שאינו מיוחד לה', ולאחר וידוי פטור משום שאינו ראוי לכא אל פתח אהל מועד [וצ"ע מה צריך פסוק שני מאחר שכבר נתמעט לפני וידוי ממקרא דלה, עיין בתוספות מה שיישב].

והרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ח הלכה י"א] כתב, שני שעירי יום הכפורים ששחטם בחוץ, אם עד שלא התודה עליהם חייב כרת על שניהן הואיל וראויין לבוא לפני השם לוידי, ואם אחר שהתודה פטור על המשתלח שהרי אינו ראוי לבוא לפני השם. ע"כ. הרי שתלה הכל בוידוי, אע"פ שכבר הגריל עליהם יהיה חייב, והוא תימה דהוא נגד סוגיין, וכן השיג הראב"ד, א"א, אני שונה בכרייתא עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם ופירש רב הסדא הואיל וראויים לשעיר הנעשה בחוץ משהגריל עליהם חייב על של שם ופטור על של עזאזל אלמא אפילו קודם שהתודה כיון שהגריל ועלה עליו הגורל לעזאזל פטור עליו בחוץ אף על פי שעתיד להתודות עליו, שאין ראוי לבא לפתח אהל מועד ויהא מיוחד לשם אלא שיהא ראוי לזריקה ולהקטרה שנאמר לה', וחי ראשי שמעתא דזבחים הטעהו שלא ירד לפירושה ומצאה משובשת. ע"כ. ובאחרונים האריכו מאוד ליישב שיטת הרמב"ם, ואכמ"ל.

דף קט"ו ע"ב

דתניא וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו רבי יהושע בן קרחה אומר זו פרישות בכורות, רבי אומר זו פרישות נדב ואביהוא.

כבר הבאנו לעיל דעת הרמב"ם שמימות אדם הראשון הקריבו רק הבכורות, ומקורו של הרמב"ם הוא כנראה מן המדרש [במדבר רבה פרשה ד' פסקה ח']. קח את הלויים וגו' אמרו רבותינו למה צוה הקב"ה לפדות בכורי ישראל בלויים, שבתחלה היו הבכורות משמשין עד שלא עמד שבט לוי, כמה ששנו רבותינו עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות ומשהוקם המשכן נאסרו הבמות ועבודה בכהנים, ותדע לך שהיו הבכורות מקריבים עד שלא עמד שבטו של לוי, טול מתחלת בריתו של עולם אדם הראשון היה בכורו של עולם וכיון שקירב קרבנו שנאמר (תהלים סט) ותיטב לה' משור פר מקרינן מפריס, לבש בגדי כהונה גדולה שנאמר (בראשית ג) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם בגדי שבה היו והיו הבכורות משתמשין בהם, כיון שמת אדם מסרן לשת שת מסרן למתושלה כיון שמת מתושלה מסרן לנח עמד נח והקריב קרבן שנאמר (שם ח) ויקח מכל הבהמה הטהורה וגו' מת נח ומסרן לשם וכי שם היה בכור והלא יפת היה בכור שנאמר אחי יפת הגדול ומפני מה מסרן לשם מפני שצפה נח שלשלת האבות עומדת ממנו ותדע לך ששם היה מקריב שנאמר (שם יד) ומלכי צדק מלך שלם וגו' וכי כהונה לו ניתנה והלא לא ניתנה כהונה אלא משעמד אהרן מהו שהוא אומר כאן והוא כהן מפני שהיה מקריב בכהנים מת שם ומסרה לאברהם וכי אברהם היה בכור אלא מפני שהיה צדיק נמסרה לו הבכורה והקריב שנאמר (שם כב) ויעלהו לעולה תחת

בנו מת אברהם ומסרה ליצחק עמד יצחק ומסרה ליעקב וכי יעקב בכור היה אלא שאת מוצא שנמלה יעקב מן עשו בערמה אמר לו (שם כה) מכרה כיום את בכורתך לי את סבור שמא על חנם אמר יעקב לעשו שהוא ימכור לו את הבכורה לאו אלא שהיה יעקב מבקש להקריב ולא היה יכול מפני שלא היה בכור אמר עשו מה אני מבקש מן הבכורה הזאת שנאמר (שם) הנה אנכי הולך למות וגו' באותה שעה נתנבא עליו יחזקאל ואמר לו (יחזקאל לה) אם לא דם שנאת ודם ירדפך. וכי שונא היה עשו את הדם הרי כמה צדיקים הרג הרי כמה חסידים הרג והוא אומר אם לא דם שנאת ודם ירדפך, אלא אמר לו אם לא דם הקרבן שנאת שהיה בכור והבכורות מקריבין לפיכך ודם ירדפך באותה שעה כיון שלקח יעקב את הבכורה התחיל מקריב שנאמר (בראשית לה) ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל וגו' ועשה שם מזבח וגו' וכן בשעה שהקריב משה בסיני הבכורות הן הקריבו שנאמר (שמות כד) וישלח את נערי בני ישראל וגו' מהו נערי הבהורין שבבכורות ויעלו עולות הא למדת שלא היה אדם מקריב אלא הבכורות וכיון שעשו ישראל אותו המעשה אמרו יבאו הבכורות ויקריבו קרבנות לפני שנאמר (שם לב) וישכימו ממחרת ויעלו עולות ויגישו שלמים אמר להם האלהים אני נתתי פרוקפי לבכורות ועשיתי אותן גדולים בעולם וכפרו בי ועמדו והקריבו לפני העגל הרי אני מוציא את הבכורות ומכנים את בני לוי וכו'.

ומזה למדנו כמה יסודות, דהבכורות הפסידו את העבודה בגלל שחטאו בעגל, ושהיו בגדים מיוחדים הנקראים בגדי כהונה גדולה לעובדים, וצריך לומר דאף בזמן שהיו הרבה בכורות היה המיוחד בהם לובשם, או שנגנזו בזמן מן הזמנים, ולמדנו שבכורה אינה סדר ליסה בעלמא, דאם לא כן לא היה שייך למכרה או להעבירה לאחר, כמו כאן שאמרו וכי אברהם היה בכור אלא מפני שהיה צדיק נמסרה לו הבכורה, והוא בחינת מינוי מסויים, אלא אם היה הבכור ראוי לעבודה זו היה עובדה, דהוא קודם לכום, ואם לא היה ראוי היה עובר לראוי, ויש לתת לזה רמז מן המקרא, אף אני בכור אתנהו וגו'.

והנה לדעת רבי לא מצאנו שעבדו באמת הבכורות, דמתחילה הופרשו נדב ואביהוא, אבל פשוט שלא נחלק על מה שאמרנו שמימות אדם הראשון הקריבו הבכורות, רק שלדעתו בסיני לא הקריבו. אמנם צ"ע לדעה זו על מה ולמה ניטלה העבודה מהם, והרי עדיין לא חטאו בעגל. ולחכימא ברמיזא, דמבואר ברמח"ל [שבעים תיקונים תיקונא חמשין וארבע] דהבכורות הם במדריגה שלא התאימה לעבודה שהיתה מסיני ואילך מפני רום מעלתם [ומעלה זו אינה ניכרת עדיין לאנשים כערכנו ורק לעתיד תתגלה], ולעתיד לבא שיתגלה בית המקדש השלישי במהרה, רום מעלתו תחזור העבודה לבכורות, וז"ל, ובזמנא דנפקו

ישראל ממצרים בגין כך כתיב קדש לי כל בכור (שמות יג ב) בגין בוכרא דא דאתגלי עלייהו. ופרשתא דא איהו בחכמה. אבל כל בכור מסטרא דכתר עלאה. דהכי משה זכה לחיה ויחידה קיימת עלה. ובזמנא דהאבו בעגל אסתלק כתר ואשתאר חכמה ודא כהן. ולזמנא דאתי כיון דיהדר כתר לאתגלאה, תהדר עבודה לבכורות. ואף שהזכיר כאן שהוא משום חטא העגל, הוא האמת אף לרבי, דהעבודה היתה אז במדריגה אחרת שלא במדריגת הבכורות, ואכמ"ל.

דף קט"ז ע"א

עורי עולה שמעשיה בצפון וכו'.

ביאר רבינו המהר"ל דבר זה כי העולה קודש קדשים, ולפיכך הקדוש ברוך הוא היה מיוחד לה מקום מיוחד, לאפוקי שלמים הם קדשים קלים לא הגביל הקדוש ברוך הוא להם מקום מיוחד. והוסיף עוד לבאר מה שבני נח יכולים להקריב רק עולות ולא שלמים, כי השלמים שחלק עולה לגבוה וחלק נאכל לבעלים ולכהנים הרי הוא כשותפות על הש"י הקרבן, ובני נח יכולים להביא עולה אל הש"י שלא היה הבשר נאכל כלל, כי אין להם שום שיתוף עם הש"י, אבל שלמים הבשר נאכל לבעלים ויש בזה שיתוף עם הש"י, ובשביל כך נקראו שלמים שיש כאן שלום לגבוה שלום למזבח שלום לבעלים, ואין לבני נח דבר זה שאין להם שיתוף. ולפיכך לא הביאו רק קדשי קדשים ולא קדשים קלים.

מה שמועה שמע ובא להתגייר.

כתב הבן יהודע, קשה, והלא בכתוב מפורש ששמע ביציאת ישראל ממצרים, ומה לנו להביא עצות מרחוק שהוא מחיית עמלק או מתן תורה. ונ"ל דכולי עלמא מודו ששמע יציאת מצרים, אך השואל שואל איך לא חש פן כשיבא להתגייר לא יקבלו אותו, כמו שאמרו רז"ל אין מקבלים גרים לימות המשיח, ובאותו זמן היו ישראל בתכלית המעלות, די"ל לא בא להתגייר לשם שמים אלא בשביל לקנות מעלות, ולזה אמר מה שמועה שמע ובא להתגייר ולא חש שמא לא יקבלו אותו, ולזה אמר מלחמת עמלק שמע, כלומר ששמע הסיבה שבא עמלק להלחם בישראל דאמרו רז"ל לא מלאו לבו להלחם אלא בשביל תמנע אמו שבאה להתגייר ולא קבל אותה יעקב אבינו ע"ה, וכמ"ש במפרשים ז"ל, ולפי זה להכי בא להתגייר ולא חש פן לא יקבלו אותו, כי אמר כיון שראו שעמלק נלחם בעבור דחיית הגרים ודאי לא ידחו אותו. ומאן דאמר מתן תורה שמע ובא להתגייר, גם מזה דן בדעתו דודאי יקבלו אותו, מאחר שעשה הקב"ה נס גדול במתן תורה שהלך הקול מסוף העולם ועד סופו, ואמאי עביד רחמנא ניסא בהכי, אלא ודאי כדי ללמד שכל אחת מן האומות אם יבא להתגייר ולקבל התורה יקבלו אותו.

ומאן דאמר קריעת ים סוף שמע ובא להתגייר, גם מזה דן בדעתו דודאי יקבלו אותו, מאחר דראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא ע"ה, ולכן דן בדעתו אם שפחה שהיא מזרע כנען וכתה להדבק כל כך, כל שכן וכל שכן הוא שיזכה להדבק ולא ידחו אותו.

וזה על דרך הפשט, ועל דרך פנימית יותר ביאר המהר"ל כי לדעת ר"א דוקא שמע קריעת ים סוף ובא להתגייר, כי הגירות שהוא הצטרפות והחיבור אל ישראל, הוא מעלה עליונה לישראל. שגוי אין יכול לעשות עצמו לאומה אחרת, שאם היה אחד משבעה אומות רוצה להיות נעשה בעל אומה אחרת אינו יכול, או שהיה מואבי רוצה להיות אדומי אינו יכול, אבל יכולים האומות להתגייר, וישראל שנשתמד עדיין ישראל הוא כי אי אפשר לשנות עצמו. אבל ישראל מפני שהם נבדלים מכל האומות ואינם בכלל שלהם, והם עליונים וקדושים על כל האומות, בשביל זה אפשר להתדבק בהם. וזה כי מעלין בקודש ואין מורדין, ולכך אפשר לגוי להיות גר להתחבר לקנות קדושה עליונה, ומי שנתגייר בעבור שהוא רוצה להיות דבק במעלה העליונה הוא כקטן שנולד דמי. לכך כאשר שמע קריעת ים סוף בא להתגייר, כי אז כאשר קרע להם הים קנו ישראל מעלה אלקית המיוחדת להם, ובשביל אותה מעלה אלקית ידע שאפשר להתדבק בישראל, וכאשר נתגייר הוא קונה עוד מעלה יותר עליונה. אבל אין מורדין לכך ישראל שנשתמד הוא ישראל ואם קדש את האשה מקודשת.

ולמ"ד ששמע מלחמות עמלק ובא, סבירא ליה כי אין לומר קריעת ים סוף בלבד גורם במה שישראל נעשים נבדלים משאר האומות, בשביל שיש להם עוד התנגדות מצד אומות אחרות ואין כאן מעלה עליונה לישראל שיהיו גרים דבקים בהם, ועיקר הגירות והדבוק לישראל מצד שישראל הם על כל האומות ומצד עילוי המעלה על כל האומות, ואין התנגדות לישראל מכל האומות יש גירות. וכאשר יש התנגדות אין כאן מעלה עליונה, אלא רק עמלק שהוא אויב ושווא לישראל מתנגד לישראל, ולפיכך לא שמע יתרו שבא להתגייר ולהתחבר בישראל רק מלחמות עמלק שהיו גוברים ישראל על עמלק, ואז בא להתגייר ולהתחבר בישראל, שאז הוסר האויב המתנגד ונשארו ישראל באחדותם במעלתם העליונה.

ולמ"ד מתן תורה שמע ובא, לומר כי לא נראה שישמע מלחמת עמלק, כי אף על גב שסילק האויב הרע בשביל זה איך יתחברו בהם אומות אחרות, כיון שישראל בעצמם הם אומה אחת והגר הוא מאומה אחרת, אבל עכשיו שישראל קבלו ג"כ מעלה עליונה שהיא מעלת התורה, ג"כ הגרים אפשר להם לקבל התורה, ולפיכך בא יתרו להתגייר כי אפשר לכלול ג"כ הגרים עם ישראל שמקבלים את התורה ג"כ, ובזאת המעלה בא יתרו להתגייר ולהתחבר בישראל, כי יש לישראל קבלת התורה שהגרים מקבלים ג"כ.

דף קט"ז ע"ב

דאפילו אקשווי נמי לא אקשו.

וכשתעמיק בדבר תראה שהוא דבר נפלא, דהרי אמרו בת י' שנים היתה כשיצאו ישראל ממצרים, וזנתה כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר, והרי אמרו חז"ל על רחב שזכתה להיות אשתו שלך יהושע בן נון, ומצאצאיה כמה וכמה מגדולי הנביאים והמלכים, וביארו המקובלים שהיתה לנו נשמת חוה, והיתה באמת נשמה גדולה וקדושה, ולכן ברגע אחד התקיים בה התנערי מעפר קומי ועלתה מבירא עמיקתא לאיגרא רמא, אמנם עדיין פלא כיצד אשה כזו שעברה מה שעברה, עם כל מעלתה תנשא ליהושע בן נון, והיכן כל הלכלוך שנדבק בה בכל שנות זנותה. אלא מן השמים שמרו נשמה גדולה זו שבאמת לא יגעו בה, דכל ארבעים שנה אלו לא באו עליה באמת, ולא טמאוה, וממילא היתה משומרת לקדושה, ואולי דין גופא גרמא שתוכל לצאת מעומק הקליפות ברגע אחד.

בשלשה דברים הטאתי בחבל בחלון וכו'.

הקשה רבינו המהר"ל, לבאר ענין שלשה דברים אלו, דיי"ל כי החוטא בזנות הוא חוטא בראיה, וחוטא בהרהור הלב, וחוטא במעשה עצמו. ולפיכך החלון נגד הראיה, והפשתן התחלת החבל שהחבל יש לו קשור וחבור וזה כנגד הרהור, כי הרהור התחלת החטא, כמו הפשתן שהוא התחלת החבל, רק החבל הוא הגמר, וכן הרהור הוא התחלה אל החטא והמעשה הוא הקשור. וזכר כאן סרסורים של עבירה וגוף עבירה, שהרי אמרו עינא וליבא תרי סרסורי דעבירה הם. ולפיכך זכר החלון שממנו הראיה הוא סרסור של עבירה, ואחר כך הרהור שהוא בלב והוא התחלה לעבירה. ולפיכך מדמה אותו לפשתן שממנו החבל עצמו כי לא נסתלק הרהור בשעת מעשה, והוא כמו הפשתן שהוא התחלת החבל ולא נסתלק הפשתן.

תרי עולמי גילאי.

והיא בקשה מרבא שהם יעלו את הקרבן, והוא לקח גוים שיעשו זאת, והיה יכול לומר לה שתעשה כך, ומה לו לקחת דוקא גולאי. וכתב הבן יהוידע דנ"ל כוונתו בזה שלא תקפיד איפרא הורמיז על אשר היו המקריבים נכרים, והיא רצתה שישראל יקריבו דלכך שלחה זה לרבא, ולכן אמר שיביא שני בחורים נכרים בני גיל אחד דהיינו דומין זה עם זה ביופי וקומה ועובי ובשנים כדי שאח"כ יאמר בקשנו ולא מצאנו ביהודים שנים דומין זה לזה כאילו שיש בזה כבוד ונוי למצוה.

דף קי"ז ע"א

ובמתו שבראש גגו לא היה מקריב עליה אלא עולה ושלמים.

צד השוה שבכל אלו כי יתרו הבין שכיון שישראל נעשו עליונים על כל האומות ממילא שייך בהם גירות, רק כל אחד מתנאים אלו סובר שדבר זה שהביא הוא הגורם להבנה שישראל עליונים על כל האומות וממילא שייך בהם גירות, ולפי זה שמועות אלו גרמו ליתרו לבא להתגייר כי הבין שמעתה שייכת גירות.

אמנם אפשר להבין בדרך אחרת את השאלה והתשובות עליה, בהקדים הגמרא בסמוך, שכשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי עובדי כוכבים אחזתן רעדה בהיכליהן ואמרו שירה וכו', נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם וכו' אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גניזו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, וביקש ליתנה לבניו, שנאמר ה' עוז לעמו יתן, מיד פתחו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום. ע"כ. הרי לפנינו שאותו רשע קרא לתורה חמדה טובה, ושבקש ליתנה לבניו, והיינו מצפים שהוא ירוץ להתגייר ולהצטרף לעם ישראל.. וכן כל המלכים שהתכנסו אצלו, מי מכולם בא להתגייר, כששמעו שלא בא מבול לעולם ורק עם ישראל מקבלים תורה, אמרו ה' יברך את עמו בשלום, וזהו... זה לא נוגע אלינו. כלומר אפשר לשמוע, ולא יעשה בדך שום רושם, כמו שאנו מוצאים בסמוך ברחב הזונה שמספרת שנמוגו כל יושבי הארץ, ומכל מקום רק היא התגיירה וזכתה למה שזכתה, וכל אלו שהיו שרויים בפחד כל הזמן לא עשו כלום.

וזה ששואלת הגמרא, שבודאי כוונת וישמע אינה סתם שמיעה, אלא הבנה, שמע כלומר הבן, מה פעל ביתרו את הפעולה שיבא להתגייר, כמו שמוצאים בתלמוד וזוהר שמאורע מסויים השפיע על גוי פלוני להתגייר, כמו נבוזראדן עם דמו של זכריה הנביא, נירון קיסר עם הפסוקים שאמרו לו התינוקות, כמבואר בגמרא בגיטין. וגם כאן, הרי יתרו שמע על עשרת המכות, על יציאת מצרים, מה מכל אלו השפיע עליו. ובזה אמרו שלש דעות, דעה אחת קריעת ים סוף, שהיתה שינוי הטבע לחלוטין, ובה הראה הקב"ה את חיבתו לבניו, כמבואר בפרשת בשלח ובמפרשים, ולדעה אחרת מלחמת עמלק, כי יתרו היה חכם גדול וידע את גודל כוחו של עמלק, וכמו שבאמת מבואר בזהר שמלחמת עמלק היתה מלחמה קשה ביותר, ואלמלא משה ויהושע לא היו ישראל יכולים לו, וכשראה יתרו את נצחון ישראל הבין את גודל מעלת ישראל ועד כמה הם מושגחים על ידי אביהם שבשמים, ומאן דאמר מתן תורה הוא כמו שאמר בלעם חמדה טובה שהיתה גנוזה עמו נותן לבניו, וזה בודאי מראה את גודל חיבתו לישראל, ומי לא יבא להצטרף אליהם.

נקט בראש גגו, כמבואר לעיל שאף למאן דאמר דלא בעינן מזבחה, מכל מקום צריך גובה, שיהיה מקום הניכר, ולכן היה רגילים לעשות כן בראש הגג.

דף קי"ח ע"א

עין שלא רצתה להנות וכו'.

ביאר רבינו המהר"ל, שאין זה רק מצד הפרישות מן העבירה, שלכן לא רצה להסתכל בה וכן שאר הדברים המבוארים בו, אלא מבוארת כאן מדריגת יוסף, שיש לו מדריגה נבדלת, שמי שיש לו מדריגה נבדלת שהוא נעלה משאר אנשים אינו רוצה ליהנות משל אחר, כי הנבדל אינו מתערב עם אחר, כי כל עירוב הוא הרכבה שהוא לגשם, ויוסף היה לו מעלה נבדלת מן הגשמי. וזה שרמזו (ב"ר פ' פ"ד) אלה תולדות יעקב יוסף, שהיה דומה יוסף אל יעקב אביו, ויעקב היה קדוש ונבדל ביותר מכל האבות. ולפיכך אמר עין שלא רצתה ליהנות מה שאינו שלו, ודבר זה כתיב אצל מעשה פוטיפר שלא בא עליה בזנות, ודבר זה מורה על קדושה ופרישה מן החמרי. ולפיכך לפי גודל הפרישה שהיה ביוסף, ובשילה נאכלים קדשים בכל הרואה, כי דבר זה מורה על מדריגה נבדלת שיהיה מתפשט קדושתו של משכן בכל הרואה.

ואל תתמה א"כ יהיה קדושתו יתירה מבית עולמים, זה אין קשיא כאשר תבין דברים אלו בשביל שהיה לשעה בלבד, כי לא היה נחלה לכך לא היה קדושתו יותר, אבל מ"מ לענין זה שהיה נאכל בכל הרואה באמת היה יותר. וכן למ"ד עין שלא רצתה להנות ממי שאינו שלה תאכל בין השנואים שלה, דבר זה ענין מופלג מאוד, מה שלא רצתה להנות עין יוסף מן דבר שאינו שלו, זה מורה על מדריגה נבדלת כמו שהתבאר, ואמר תאכל בין השנואים שלה, כלומר כי דבר זה שהוא נבדל הוא מושל על אחרים וכחו מוטל עליהם. וכמו שזכר יוסף בשביל מעלתו הנבדלת שהיה מלך על אחיו, ועם שהיו מתנגדים אליו היה ממשלתו עליהם, וכמו כן משכן של יוסף שהיו אוכלים קדשים בכל הרואה אף בשאר השבטים שהם שנואים של יוסף, כי כח קדושתו מתפשט בכל, והבן הדברים כי הם גדולים.

וכתב עוד, ויש לדעת כי זה שאכילת קדשים היו נאכלים בשילה בכל הרואה, נמשך דבר זה למדת יוסף אשר מדתו ידוע למבינים. ע"כ. ונפרש בזה קצת, כי ידוע שמידת יוסף היא מידת היסוד, והיא המידה שמשפיעה מן העליונים לתחתונים, וצדיק שבמדריגה זו יכול לרדת למקומות הנמוכים ביותר ולהשפיע שם, כי הוא מושל בהם כי הוא השפיע להם, וכתב השפת אמת כי לכן כשנפגשו יעקב ויוסף קרא יעקב קריאת שמע, וביאר רבינו המהר"ל שהיה כך כי רצה להעלות לבוראו את שמחתו, אבל יוסף לא קא קריאת שמע, כי יכול להיות

בתוך החומר ולהעלות הכל למעלה. וז"ל השפת אמת [פרשת ויגש שנת תרל"א], אא"ז מו"ר זצלה"ה הגיד דברי מהר"ל יעקב לא נשקו שקרא ק"ש, שנתדבק באהבת השי"ת, ע"ש. ויוסף אמאי לא קרא ק"ש. ונראה שזה בחינת יוסף שהיה בבית אדוניו המצרי. שבחינתו הוא להתדבק בה' אף שעושה עניני עוה"ז לא יתפרד כלל. אבל יעקב הוא למעלה מהטבע ולכך נתדבק בהשי"ת ולא יכול לנשקו כנ"ל. והמשכיל יבין. ע"כ.

וזה גם ההבנה במה שאמרו שקדשים קלים נאכלים בשילה בכל הרואה, דהיינו שאין מחיצות ובחינת מקום מסויים לאכילת קדשים בשילה, דהיא בחינת יוסף הצדיק שזרד ומתפשט בכל המקומות ואין מחיצה בפניו.

תנא רואה שאמרו רואה כולו, ולא המפסיק בינו לבינו.

לעיל הבאנו לשון הרמב"ם בפירוש המשניות שצריך שיראה את הבית, ורש"י [מגילה ט' ע"ב] כתב דבכל הרואה פירושו, בכל מקום שיוכל לראות משם את שילה. ורבינו חננאל שם כתב שני פירושים, הרואה העומד בשילה כל מקום שרואה מלא עיניו מותר לו לאכול קדשים קלים ומע"ש, וכן היה עומד בשדה ומביט משם משכן שילה מותר לו לאכול באותו מקום קדשים קלים ומע"ש. ע"כ. לכאורה לרש"י היינו שיראה את העיר, ולרמב"ם ורבינו חננאל היינו שיראה את הבית, ורבינו חננאל הוסיף גם שכל מקום שיכול לראותו משילה יכול לאכול שם קדשים קלים, ולכאורה אין חילוק בין זה לבין הפירוש שהוא מקום שם רואים את שילה.

ויש לשאול האם היה שייך איסור יוצא בשילה, שאם הוציא קדשים קלים למקום שלא רואים משם את שילה, האם נפסלו ביוצא, וצ"ע. ולכאורה בסברא יש לומר ששם יוצא לא שייך אלא במחיצה, דילפינן מבשר בשדה טריפה לא תאכלו דהיינו בשר שיצא חוץ למחיצתו, וזה לא שייך כשאין מחיצה.

דילמא סנהדרין וכו'.

וביאר רבינו המהר"ל, דסנהדרין על ידם היה שורה השכינה, שנאמר (תהלים פ"ב) אלקים נצב בעדת אל בקרב אלקים ישפוט, וזה היה בחלקו של יוסף, ואילו השכינה בחלקו של בנימין, כי אין ראוי שיהיה כאן שיתוף, שהשכינה והסנהדרין שהם בני אדם משותפים ביחד להיות בחלק אחד, כי השכינה נבדל מן האדם. ולפיכך היה סנהדרין בחלקו של יוסף, ואלו השכינה בחלקו של בנימין.

והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לבולעה.

ומה לכתוב לומר דבר זה שהיה בנימין מצטער על הדבר הזה, ומה לנו בזה. וכתב רבינו המהר"ל, ודע, כי אילו לא היה בנימין הצדיק מצטער עליה לבולעה, היה

כאן פירוד מה שהיה השכינה שורה בחלקו של בנימין וסנהדרין בחלקו של יוסף. אבל בשביל שהיה בנימין הצדיק מצטער עליה לבולעה לא נחשב זה פירוד כלל, כי היה מבקש לבולעה.

כתנאי חופף עליו זה מקדש ראשון, כל היום זה מקדש שני, ובין כתיפיו שבן אלו ימות המשיח וכו'.

וכתב רבינו המהר"ל דנראה כי דעת רבי, שאילו היתה השכינה בחלקו של בנימין במשכן שילה לא היתה בטילה, כי מסוגל בנימין אל הנחלה דוקא. ולכך סבר שלא היה השכינה בחלקו של בנימין, ולכך בטלה הקדושה. ות"ק סבר כי היה בנימין מיוחד לקדושה בסתם לא במקום מיוחד, ולפיכך השכינה היה בחלקו בכל מקום.

ותנא כשמת עלי הכהן חרבה שילה ובאו לנוב.

מה שאמרו שחרבה שילה, לא מצאנו במקראות שהיה

שם חורבן או כיבוש פלישתים, ויש לומר שהחורבן לא היה במובן הגשמי, אלא לאחר שהתקיים בהם וימאס באוהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר, וזה היה כשמת עלי כשנלקח הארון, ופשוט שמה שעברו לנוב או גבעון היה על פי נביא, דידע בנבואה שתם זמנה של שילה והשכינה קבעה מקומה במקום אחר, וידעו היכן, וזה היה חורבן שילה, דהיינו שיותר לא היתה שם השראת השכינה, וזה חורבנה.

וצריך לעיין מה היה אם לא היו חוטאים, הרי לכאורה פשוט שירושלים היא הנחלה, ובסוף היו צריכים להגיע לשם, ומה היה דינה של שילה. ויתכן שהיתה נשאת בקדושתה לכמה וכמה דברים, כמו שמצאנו שיש קדושה להר הבית אף על פי שאינו ראוי להקרבת קרבנות ודינו כמחנה לוי, כן היה גם שם, וצ"ע [והוא כעין ששואלים מה היה אם לא היה שאול חוטא, הלא המלוכה נמסרה ליהודה, ואמרו שהיו שניהם במלכות, כמו שאמר יהונתן לדוד ואני אהיה לך למשנה].